

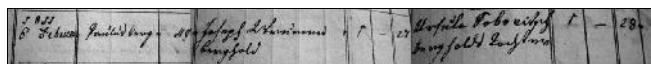
Peter Luknjar*

STARA ZEMLJIŠKA KNJIGA KOT VIR RODOSLOVNIH INFORMACIJ

V prispevku je obravnavan način uporabe zemljiških knjig in katastrov kot pomembnih virov rodoslovnih informacij, ko ni razpoložljivih matičnih knjig.

Osnovni vir rodoslovnih podatkov so vse vrste matičnih knjig, ki jih hranijo v Nadškofijskem arhivu v Mariboru. Po matičnih knjigah lahko sledimo rojstvom, porokam in smrti svojih bližnjih in daljnih prednikov. Matične knjige za ormoško področje so slabo ohranjene, najstarejše rojstne knjige župnije sv. Jakoba so iz leta 1707, najstarejše poročne iz leta 1784, iz tega leta so tudi najstarejše mrliške knjige. Vmes manjkajo posamezni vpisi, nekaj let manjka v celoti, nekatere strani so popolnoma uničene. Podobno velja za sosednjo župnijo sv. Miklavž pri Ormožu, za katero je ohranjena starejša rojstna matična knjiga, vendar se ni ohranila knjiga za leta od 1710 do 1786.¹

Ne glede na župnijo, je vsem poročnim matičnim knjigam skupno, da nekaj desetletij okrog leta 1800 pri ženinu in nevesti niso vpisovali imen staršev. Takšne so tudi poročne matične knjige župnije Svetinje, s katerimi sem se srečal na začetku svojih raziskovanj.

Slika 1: Poročna matična knjiga Svetinje, 6. februar 1811.

Pri iskanju prednikov po mamini strani – Brumnov – je bil najstarejši podatek, ki sem ga našel, da se je 6. februarja 1811 Jožef Brumen, star 27 let, poročil z Uršulo Zobovič, staro 28 let, na Pavlovskem Vrh, hiš. št. 40.

Staršev ni bilo mogoče določiti niti s pomočjo rojstnih matičnih knjig, ker sta se ženin in nevesta rodila v času, ko le-te niso ohranjene.

Zato sem z Brumni zaključil za skoraj 15 let. V tem času sem se ukvarjal z drugimi koreninami in se seznanil z ostalimi arhivskimi viri, ki razkrijejo status in način življenja prednikov. Med drugim so takšen vir informacij zemljiške knjige, listine in katastri.

Bistvena razlika med zemljiško knjigo in katastrom je v tem, da je zemljiška knjiga namenjena varovanju prometa z nepremičninami, kataster pa je sestavljen za davčne namene.

Zemljiška knjiga je sestavljena iz glavne knjige in zbirke listin. V novi zemljiški knjigi od leta 1871 naprej so v glavni knjigi pod posameznim zemljiškoknjižnim vložkom trije listi. List A je popisni list, v katerem so navedene številke parcel, površine in kultura. List B je lastninski list v njem je navedena lastninska pravica – zaporedje imen lastnikov. List C je bremenilni list, v njem so navedene vse stvarne pravice, s katerimi je bilo zemljišče obremenjeno.

V stari zemljiški knjigi po letu 1769 oziroma 1771 sta poznejša lista A in B združena, sledili so vpisi bremen in izbrisi le-teh. Razlika med staro in novo zemljiško knjigo je v tem, da so staro zemljiško knjigo vodila zemljiška gospodstva skupno na vseh svojih zemljiščih, novo zemljiško knjigo pa so vodila sodišča po posameznih krajih.

Zbirka listin je bila urejena po letnikih, sestavljale so jo vse listine, ki so bile podlaga za vpis v zemljiško knjigo. V zbirki listin so različne vrste pogodb od kupoprodajnih, poročnih do oporok, s katerimi je neko zemljišče zamenjevalo lastnike.

Iz katastra so vidni položaj, obseg in površina zemljišč, način izkoriščanja, njihova kultura in lastniki. Temeljna prvina katastra je parcela, zato je kataster zbir podatkov o parcelah na nekem področju – katastrski občini.²

Ker so naši predniki služili različnim gospodom, je treba pri raziskovanju najprej ugotoviti, pod katero gospodstvo je določeno zemljišče sodilo.

Najbolj racionalna pot iskanja podatkov nas vodi od franciskejskega katastra iz leta 1825 (Arhiv RS Ljubljana) preko nove zemljiške knjige (okrajno sodišče, zemljiška knjiga), do stare zemljiške knjige in listin (Zgodovinski arhiv Ptuj, Pokrajinski arhiv Maribor ali Arhiv RS Ljubljana).

Iskanje v takem zaporedju vodi do zelenih podatkov, če bi iskali na »slepo«, bi morali pregledati veliko tekočih metrov starih zemljiških knjig, pa rezultata najbrž ne bi bilo.

V nadaljevanju bom opisal reševanje zgoraj omenjenega problema.

* Peter Luknjar, Hum pri Ormožu 8a, 2270 Ormož.

¹ Vodnik po matičnih knjigah SR Slovenije.

² Bukošek, Zemljiška knjiga, str. 183–200.

V francijskejskem katastru sem v abecednem seznamu lastnikov parcel na Pavlovskem Vrhu našel pod zaporedno številko 1 vpisanega Jožefa Brumna. V času nastanka katastra je živel na Pavlovskem Vrhu, številka 40, bil je kmet in je imel v posesti več parcel (parcelne številke 465, 466, 467, 468, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 556, 557, 558, 559, 560 in stavbišče 74).

40	Brumen Jožef
465. 466. 467. 468. 549.	
550. 551.	
552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 6. 7. 8.	

Slika 2: Franciskeyski kataster, leto 1825, Pavlovski Vrh.

Podatke o parcelnih številkah sem primerjal z vpisi na strani A v zemljiški knjigi za Pavlovski Vrh na Okrajnem sodišču Ormož. Ugotovil sem, da je bila večina teh parcel, skupaj s stavbno, vložena pod številko 74, podložna gospostvu Ormož. Kmetija je bila vpisana v urbar pod številko 84b.

Postzahl	Katastralzahl	Bezeichnung der Parzelle (Hausnummer, Culturgattung)	Pa
1	74	Brumengasse	10
2	549/2	Brumengasse	81
3	550/1	Brumengasse	47 18
4	550/2	Brumengasse	47 18
5	552/1	Brumengasse	21 68
6	554	Brumengasse	5 70
7	555/1	Brumengasse	5 30
8	555/2	Brumengasse	5 30
9	556/1	Brumengasse	5 30
10	556/2	Brumengasse	5 30
11	558/1	Brumengasse	5 30
12	558/2	Brumengasse	5 30

Slika 3: Zemljiška knjiga Pavlovski Vrh, št. vložka 74, Urb No 84b ad Herrschaft Friedau.

Na strani B v zemljiški knjigi zvemo, da je bil prvi vpis, 10. julija 1874, do polovice narejen na Leopolda Petovarja in druga polovica na njegovo ženo Elizabeto. Iz teh podatkov lahko sklepamo, da je ob tem času prišlo do zamenjave lastnikov, in sicer so neposredni potomci Jožefa Brumna posestvo takrat prodali.

Podatke o gospostvu sem začel iskati po fondu stare zemljiške knjige za Ormož, ki ga hranijo v Zgodovinskem arhivu na Ptuj.

S pomočjo urb. številke sem izbral pravo zemljiško knjigo gospostva Ormož in pod zaporednim vpisom 84b našel nekaj iskanih podatkov.

Nr.	Namen und Stand des Eigenthümers. Was, und quo titulo er es besitzt.	Erbens- nachf.
84b	Brumen Jožef	

Slika 4: Stara zemljiška knjiga gospostva Ormož, del strani 541.

Prvi lastnika tega posestva sta postala Tomaž Zobovič in njegova žena Marija 1. avgusta 1796, ko sta kupila del posestva pod urb. številko 84 od Blaža Škafarja. Zato je ta del dobil zraven številke 84 še oznako b.

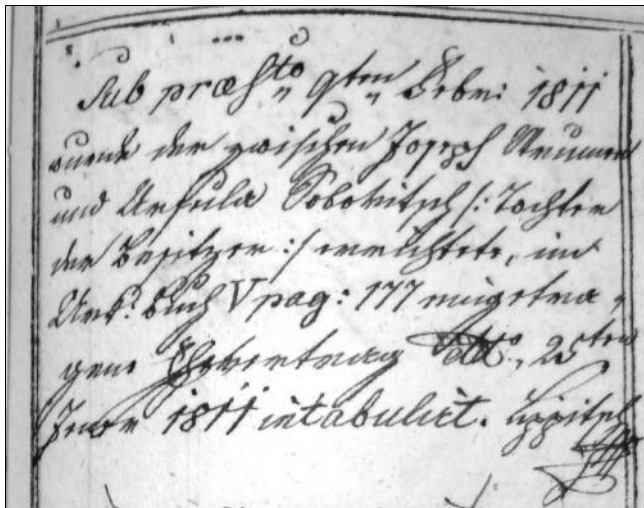
Nr.	Namen und Stand des Eigenthümers. Was, und quo titulo er es besitzt.	Erbens- nachf.
84b	Brumen Jožef	

Slika 5: Stara zemljiška knjiga gospostva Ormož, del strani 542.

Ker sta lastnika deset leta pozneje, leta 1806, zašla v finančne težave, sta posestvo prodala, vendar sta ga 9. februarja 1810 ponovno odkupila (fotografija 5). Kupna pogodba je v petem zvezku knjige listin na strani 45 (Urk.Buch V Band pag: 45). Dne 22. decembra 1809 je bilo posestvo ocenjeno na 420 fl.

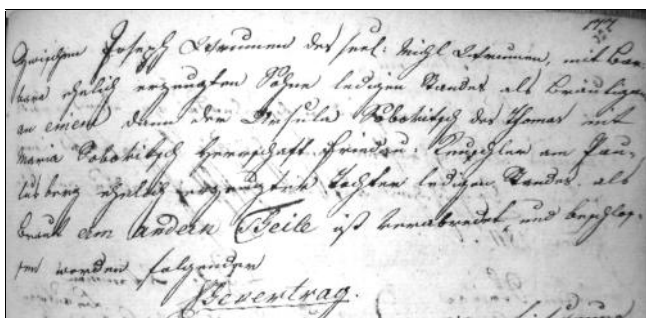
Vpis iz leta 1817 pove, da sta na podlagi zapuščinskih dokumentov – inventarja, posestvo prevzela Jožef Brumen in njegova žena Uršula. Po smrti Tomaža Zoboviča je nastal inventar, ki je zapisan v knjigi listin 2 na strani 532. Omenjena je vdova Marija Zobovič, ki je obdržala določene pravice, kot sta jih s pokojnim zapisala ob sklenitvi zakona. Iz tega zapisa lahko domnevamo, da je bila Uršula Zobovič hči prvih lastnikov, to je Tomaža in Marije Zobovič.

Zelo pomembni so tudi dodatni zaznamki (intabulacije), kjer je med drugim zapis z dne 9. februar 1811, da je v knjigi listin 5 na strani 177 poročna pogodba med Jožefom Brumnom in Uršulo Zobovič, hčerko lastnika. Pogodba je bila sklenjena 25. januarja 1811. S tem je prejšnja domneva potrjena.

Slika 6: Stara zemljiška knjiga gospodstva Ormož, intabulacija (9. febr 1811 wurde der zwischen Joseph Wrumen und Ursula Sobovitsch/: Tochter der Besitzer:/ errichtete, im Urk.Buch V pag:177 eingetragene Ehevertag dd 25ten Iener 1811 intabulirt. Lippitsch).

Iskanje sem nadaljeval v omenjeni knjigi listin. Na prvem delu strani 177 piše, da je bila poročna pogodba sklenjena med Jožefom Brumnom, samskim, zakonskim sinom pokojnega Mihaela Brumna in Barbare, ter Uršulo Zobovič, samsko, zakonsko hčerjo Tomaža Zoboviča in Marije, kočarja gospodstva Ormož s Pavlovskega Vrha.

Slika 7: Knjiga listin gosposčine Ormož, št. 5, stran 177, leto 1811.

V nadaljevanju sledi osrednji del pogodbe, na koncu so podpisani oziroma podkrižani ženin, nevesta, starši, priče in pisar.

Naj sklenem: v matični knjigi ob poroki nisem našel staršev Jožefa in Uršule, zato sem iskal po drugi poti in preko zemljiških podatkov prišel do njune poročne pogodbe.

V poročni pogodbi so zapisana imena staršev. Starša Jožefa sta bila Mihael in Barbara Brumen, starša Uršule pa Tomaž in Marija Zobovič.

S tem je rešen delček zgodbe o mojih prednikih. Ker so se podobni primeri pojavili tudi v nekaterih drugih koreninah, sem na enak način poiskal starše pri več kot desetih porokah. Iskanje prednikov se s tem ne konča, ker lahko podatke o tako najdenih osebah spet iščemo v matičnih knjigah ali pa v drugih virih.

Zemljiške knjige lahko postanejo pomemben vir primarnih rodoslovnih informacij, če smo pri delu dosledni in ne iščemo na slepo. Vedeti je treba, da ima samo seznam knjig fonda stare zemljiške knjige in listin v Zgodovinskem arhivu Ptuj več kot sto strani. Vsaka od teh knjig ima več sto in tudi tisoč strani, zato se uporabnik v tako obširnem gradivu lahko hitro izgubi.

Ključne besede

Zemljiška knjiga, kataster, rodoslovje.

Viri

- Arhiv Republike Slovenije, Franciskejski kataster.
- Okrajno sodišče Ormož, Zemljiška knjiga.
- Zgodovinski arhiv Ptuj, Fonda stara zemljiška knjiga.

Literatura

- Metka BUKOŠEK: Zemljiška knjiga od začetka do danes. Arhivi 28, Ljubljana, 2005, str. 183–200.
- Vodnik po matičnih knjigah SR Slovenije. Ljubljana, 1972.

Povzetek

Prispevek predstavlja način uporabe zemljiških knjig in katastrov kot pomembnih virov rodoslovnih informacij. Za njihovo razkrivanje se sicer najpogosteje uporabljajo matične knjige, po katerih lahko sledimo rojstvom, porokam in smrti svojih bližnjih in daljnih prednikov, ki pa so za ormoško območje zelo slabo ohranjene. Bistvena razlika med zemljiško knjigo, ki je sestavljena iz glavne knjige in zbirke listin (urejene po letnikih), ter katastrom je v tem, da je zemljiška knjiga namenjena varovanju prometa z nepremičninami, kataster pa je sestavljen za davčne namene. Razlika med staro in novo zemljiško knjigo je v tem, da so staro zemljiško knjigo vodila zemljiška gospodstva skupno na vseh svojih zemljiščih, novo zemljiško knjigo pa so vodila sodišča po posameznih krajih. Iz katastra so vidni položaj, obseg in površina zemljišč, način izkoriščanja, njihova kultura in lastniki.